

Ivana LUČEV

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb
ivanalucev@gmail.com

Meri TADINAC

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mtadinac@ffzg.hr

Provjera dvaju modela subjektivne dobrobiti te povezanosti zadovoljstva životom, demografskih varijabli i osobina ličnosti

SAŽETAK

U radu se provjerom dvaju modela subjektivne dobrobiti nastoji pridonijeti razumijevanju složenih procesa koji se nalaze u podlozi doživljaja i procjene zadovoljstva. Na 1048 sudionika primijenjeni su upitnici zadovoljstva životom, upitnik IPIP-50 koji zahvaća velikih pet dimenzija ličnosti i upitnik općih podataka. Zadovoljstvo životom općenito bilo je statistički značajno pozitivno povezano sa zadovoljstvom odnosima s drugim ljudima, zadovoljstvom zdravljem te sa specifičnim aspektima tih domena. Povezanosti su bile manje za specifične domene i prema tome u skladu s modelom prosudbi za sve osim za zadovoljstvo raspoloženošću. Proveli smo niz hijerarhijskih regresijskih analiza kako bismo provjerili koji udio varijance zadovoljstva globalnim domenama objašnjavaju zadovoljstvo specifičnim aspektima domene i opće zadovoljstvo životom. Rezultati govore u prilog modelu prosudbi subjektivne dobrobiti za domenu odnosâ s drugim ljudima kao i za domenu zdravlja. Opće zadovoljstvo životom objasnilo je statistički značajnu količinu dodatne varijance kad je uvršteno u regresijsku jednadžbu nakon prosječne procjene odgovarajućih specifičnih aspekata, a doprinos općeg zadovoljstva ostao je značajan i kad se kontrolirao utjecaj osobina ličnosti. Dobivene su statistički značajne povezanosti svih pet dimenzija ličnosti modela velikih pet (*Big Five*) i zadovoljstva životom općenito. Koeficijenti korelacije iznose -0,41 za neuroticizam, 0,30 za ekstraverziju, 0,14 za ugodnost, 0,13 za savjesnost i 0,22 za intelekt i svi su značajni na razini rizika manjoj od 1%. Od ispitanih demografskih varijabli, statistički značajne povezanosti s općim zadovoljstvom životom imale su dob, stupanj školovanja i postojanje veze, pri čemu su mlađe, bolje obrazovane i osobe u vezi bile zadovoljnije životom općenito. Žene su bile statistički značajno zadovoljnije odnosom s roditeljima, dok su muškarci zadovoljniji odnosom s partnericom, tjelesnom pokretljivošću, razinom energije, otpornošću na bolesti i odsutnošću bolova.

KLJUČNE RIJEČI: zadovoljstvo životom, model opće pozitivnosti, model prosudbi, osobine ličnosti, demografske varijable

UVOD

Brojni činitelji djeluju na kvalitetu života pojedinca: sve što nas okružuje, klimatski, ekonomski i politički uvjeti u kojima živimo, kvaliteta naših emocionalnih veza i količina socijalne podrške, poslovno okruženje, mogućnost napredovanja i samoizražavanja utječe na našu kvalitetu života. No zadovoljstvo životom općenito kao i zadovoljstvo pojedinim aspektima života pojedinca nije izravno uvjetovano objektivnom okolinom i zadovoljavanjem osnovnih potreba, već proizlazi iz interakcije ukupne psihološke strukture pojedinca s fizičkom i društvenom okolinom u kojoj živi.

Mjere subjektivne dobrobiti često se koriste kao indikatori stanja u društvu te kao informacija o stanju pojedinca, pa su ispitivanja procesa koji se nalaze u podlozi samoprocjena zadovoljstva i sreće važna za razumijevanje prirode podataka koje dobivamo primjenom te metodologije. S obzirom na to da je područje subjektivne dobrobiti vrlo kompleksno, provjera teorijskih modela pridonosi razumijevanju pitanja kako pojedinci donose prosudbe o vlastitom zadovoljstvu te omogućuje uvid u mehanizme koji se nalaze u podlozi samoizvješća koje sudionici daju u ispitivanjima kvalitete života, a na kojima se temelji većina znanstvenih spoznaja na tom području.

Psihološke teorije subjektivne kvalitete života mogu se razlikovati prema tome naglašavaju li procese odozdo prema gore (*bottom-up*) u formiranju subjektivne dobrobiti, odnosno smatraju da situacijski i vanjski utjecaji određuju razinu zadovoljstva i sreće pojedinca, ili procese odozgo prema dolje (*top-down*), koji se odnose na utjecaj unutarnjih osobina i procesa na subjektivnu kvalitetu života (Diener, 1984). Brief i sur. (1993) pokušali su objediniti ta dva pristupa te su predložili model prema kojem se procjena zadovoljstva životom formira pod utjecajem procesa odozdo prema gore na temelju kronično prisutnih izvora informacija, a stabilnost tih izvora informacija uvjetuju osobine ličnosti.

Model opće pozitivnosti subjektivne dobrobiti pretpostavlja da su sretni ljudi skloniji pozitivnim emocionalnim iskustvima, bolje percipiraju i lakše se dosjećaju pozitivnih informacija te su češće dobro raspoloženi pa su zbog svega toga njihove procjene zadovoljstva životom više nego u nesretnih ljudi (Lykken i Tellegen, 1996). Premda model opće pozitivnosti predstavlja jednostavno objašnjenje individualnih razlika u subjektivnoj dobrobiti, ne može objasniti razlike u povezanosti općeg zadovoljstva životom te osobina ličnosti s manje i više specifičnim domenama zadovoljstva. Korelacije između globalnih karakteristika kao što su opće zadovoljstvo životom, pozitivne emocije ili optimizam bitno su veće od korelacija općeg zadovoljstva ili ličnosti sa specifičnijim aspektima subjektivne dobrobiti (Larsen i Ketelaar, 1989; Lucas, Diener i Suh, 1996).

Model prosudbi o kojem govore Schwarz i Strack (1999) navodi da, budući da je količina podataka koji su relevantni za opće zadovoljstvo životom jako velika, pojedinac ih ne može sve uzeti u obzir, pa se prosudba zapravo donosi na temelju trenutnog raspoloženja ili izvora informacija koji su mu dostupni u trenutku prosudbe. Sretni ljudi skloniji su pozitivnijim procjenama zadovoljstva životom jer su im pozitivne informacije kronično dostupnije i jer su češće dobro raspoloženi. Specifične domene života nisu povezane s tako velikim brojem relevantnih izvora podataka, pa ih je lakše zahvatiti dok se procjenjuje zadovoljstvo tom domenom. Budući da se osoba ne mora koristiti prosudbenom heuristikom kako bi formirala procjenu zadovoljstva specifičnom domenom, te procjene ne moraju biti u skladu s općim znanjem o samom sebi i nisu u tolikoj mjeri povezane s općim zadovoljstvom životom. Kad se radi o manje definiranim, općim domenama, veća je mogućnost projiciranja vlastitih stavova, općeg mišljenja o samom sebi i veća vjerojatnost da će do izražaja doći opća sklonost pozitivnosti odnosno negativnosti.

Oishi i Diener (2001) u tri su studije na studentima provjeravali pretpostavke modela opće pozitivnosti i modela prosudbi. U prvoj studiji na 97 studenata sudionici su davali procjene zadovoljstva za pet globalnih domena za koje su autori smatrali da pokrivaju područja koja su važna za studente (zadovoljstvo odnosima s drugim ljudima, vlastitim akademskim sposobnostima, rekreacijom, pojmom o sebi te obrazovanjem) i 25 odgovarajućih specifičnih domena zadovoljstva na skali od sedam stupnjeva, a popunili su i skalu zadovoljstva životom od pet čestica (Diener i sur., 1985) i upitnik IPIP-50 koji mjeri velikih pet dimenzija ličnosti (Goldberg, 1997, prema Oishi i Diener, 2001). Razlike između procjena globalnih domena i procjena specifičnih aspekata zadovoljstva uglavnom su bile kao što su očekivali: globalne procjene bile su više od prosjeka za korespondentne specifične domene, za sve osim za društvene odnose. Za domenu koja zahvaća odnose s drugim ljudima prosjek specifičnih aspekata bio je viši od procjene globalne domene. Na temelju prosjeka zadovoljstva specifičnim domenama u regresijskoj analizi predviđali su rezultat za zadovoljstvo odgovarajućom globalnom domenom, a u drugom su koraku kao prediktor u regresijsku jednadžbu uvrstili opće zadovoljstvo životom. Ako opće zadovoljstvo životom može objasniti dodatnu varijancu zadovoljstva globalnom domenom, to bi trebalo ukazivati na to da zadovoljstvo globalnim domenama nije jednostavna suma zadovoljstva relevantnim specifičnim domenama, nego odražava i opće zadovoljstvo životom. U sljedećem su koraku u regresijsku jednadžbu uvrstili neuroticizam i ekstraverziju kao prediktore koji bi trebali objasniti dio povezanosti općeg zadovoljstva životom i zadovoljstva globalnom domenom. Pokazalo se da opće zadovoljstvo životom objašnjava statistički značajni dodatni dio varijance za zadovoljstvo odnosima s drugim ljudima (4,35%), pojmom o sebi (16,43%) te obrazovanjem (7,14%), no kad su u trećem koraku uvrstili ekstraver-

ziju i neuroticizam, doprinos općeg zadovoljstva životom predikciji zadovoljstva domenom obrazovanja više nije bio značajan. U drugoj studiji na 79 studenata s istim globalnim domenama opće zadovoljstvo uvršteno u hijerarhijsku regresijsku analizu nakon zadovoljstva odgovarajućim specifičnim aspektima objasnilo je statistički značajan udio varijance zadovoljstva odnosima s drugim ljudima (5,56%) te zadovoljstva pojmom o sebi (8,94%). U trećoj studiji na 145 studenata sudionici su trebali procijeniti zadovoljstvo u proteklom tjednu u dva navrata te zadovoljstvo »općenito«. Potvrđen je nalaz za domenu zadovoljstva odnosima s drugim ljudima, pojmom o sebi te obrazovanjem, a doprinos općeg zadovoljstva ostao je značajan i nakon što su u trećem koraku kao prediktori uvršteni ekstraverzija i neuroticizam samo za zadovoljstvo pojmom o sebi te zadovoljstvo odnosima s drugim ljudima bez vremenskog okvira (Oishi i Diener, 2001).

Količinu varijance procjene zadovoljstva globalnom domenom koju se ne može objasniti na temelju odgovarajućih specifičnih aspekata zadovoljstva, smatra se indikatorom sklonosti pozitivnosti (Diener i sur., 2000). Što je procjena zadovoljstva globalnom domenom zadovoljstva veća od prosječne procjene zadovoljstva odgovarajućim specifičnim domenama, to je sklonost pozitivnosti veća. Ako je prosječna procjena specifičnih domena zadovoljstva veća od procjene zadovoljstva globalnom domenom, postoji sklonost umanjivanju procjena zadovoljstva, tj. sklonost negativnijim procjenama.

Izraženost opće sklonosti pozitivnosti varira od pojedinca do pojedinca, a utvrdilo se da se društva razlikuju prema sklonosti pozitivnosti. U ispitivanju Dienera i suradnika (2000) usporedilo se izraženost sklonosti pozitivnosti mjerene putem rezidualnih vrijednosti, tj. varijance procjene zadovoljstva globalnim domenama koju se ne može objasniti zadovoljstvom odgovarajućim specifičnim domenama. U ispitivanju je sudjelovalo ukupno 7167 studenata iz 41 države. Najviše razine sklonosti pozitivnosti utvrđene su za Puerto Rico, a najniže za Litvu i Koreju. Sklonost pozitivnosti bila je pozitivno povezana s procjenom idealne razine zadovoljstva te razinom općeg zadovoljstva životom koju su mjerili Skalom općeg zadovoljstva životom (Diener i sur., 1985), pa su autori zaključili da se varijacije u izraženo-
sti sklonosti pozitivnim procjenama dijelom mogu objasniti kulturnim utjecajima i društvenim normama o poželjnoj razini zadovoljstva.

Smatra se da je izraženost sklonosti pozitivnosti povezana s osobinama ličnosti. Ličnost je jedan od najboljih prediktora različitih mjera subjektivne dobrobiti, što nije iznenađujuće jer način na koji će osoba percipirati i reagirati na određenu objektivnu situaciju ovisi i o njenim osobinama ličnosti. Utvrđene su značajne korelacije niza osobina ličnosti i subjektivne kvalitete života (DeNeve, 1999), a najveći dio radova bavio se povezanošću ekstraverzije i neuroticizma s razinom zadovoljstva

i sreće (Costa i McCrae, 1980; Tellegen, 1985; Headey i Wearing, 1992; DeNeve, 1999). Ekstraverzija se pokazala pozitivno povezanom, a neuroticizam negativno povezanim s aspektima subjektivne kvalitete života (Fujita, 1991, prema Diener i sur., 2003; DeNeve, 1999; Lucas i Fujita, 2000; Pastuović, Kolesarić i Krizmanić, 1995), povezanosti ugodnosti i savjesnosti s kvalitetom života pozitivne su i umjerenе, dok za dimenziju intelekta rezultati nisu jednoznačni.

U ovom radu osvrnut ćemo se i na neke druge korelate zadovoljstva životom. Rezultati brojnih istraživanja ukazuju na to da demografske varijable (kao što su spol, dob, etnička pripadnost i stupanj školovanja) ne objašnjavaju veliki udio varijance subjektivne kvalitete života, uzete pojedinačno oko jedan do dva posto ukupne varijance, a zajedno najviše 15% ukupne varijance (Andrews i Withey, 1976; Campbell, Converse i Rodgers, 1976; Pastuović i sur., 1995; Lima i Novo, 2006). Premda bi bilo logično očekivati da su bolje objektivne okolnosti indikativne za veće zadovoljstvo životom, na nizu primjera pokazalo se da je povezanost objektivnih i subjektivnih indikatora kompleksna i često teško predvidiva (Diener, Oishi i Lucas, 2003; Lima i Novo, 2006). Povezanosti demografskih varijabli kao što su dob, spol, socioekonomski status, stupanj školovanja i bračni status s razinom sreće i zadovoljstva jesu niske, no ipak mogu odražavati eventualne razlike u objektivnim uvjetima života različitih demografskih kategorija ljudi u pojedinim društvima te omogućuju dodatan uvid u složenu strukturu čimbenika koji utječu na razinu subjektivne dobrobiti.

Osobito u zemljama koje su nešto siromašnije ekonomski status pokazao se značajnim prediktorom razina zadovoljstva i sreće pojedinaca (Lima i Novo, 2006), spolne razlike u subjektivnoj kvaliteti života obično su neznačajne, ili relativno male, a istraživanja u kojima su nađene statistički značajne spolne razlike dala su nekonzistentne rezultate (Novo, 2003, prema Lima i Novo, 2006; Pastuović i sur., 1995; Ryff, 1995; Ryff i sur., 1999; Wahl i sur., 2004; Martinis, 2005). I za dobne promjene u subjektivnoj kvaliteti života rezultati istraživanja donekle su nekonzistentni, no u ispitivanju na hrvatskim uzorcima sudionika uglavnom je utvrđeno postojanje negativne povezanosti dobi i zadovoljstva životom (Pastuović i sur., 1995; Vuletić, 2004; Martinis, 2005). Stupanj školovanja, prema većini nalaza iz literature, pozitivno je povezan sa zadovoljstvom i srećom (Ryff i sur., 1999; Wahl i sur., 2004; Pastuović i sur., 1995), što je logično s obzirom na to da viši stupanj školovanja pojedincu pruža veći raspon mogućnosti i dostupnih resursa. Bračni status pokazao se značajnim prediktorom subjektivne kvalitete života u nizu različitih studija: osobe koje su u braku ili izvanbračnoj zajednici sretnije su i zadovoljnije od onih koje to nisu (Diener i sur., 1999; Veenhoven, 1983; Wahl i sur., 2004), a postoje neki nalazi koji upućuju na to da je ta povezanost osobito izražena u razvijenijim društvima (Veenhoven, 1983; Lima i Novo, 2006).

CILJ I PROBLEMI

Osnovni cilj istraživanja na koji se želimo usredotočiti u ovom radu bio je provjeriti model opće pozitivnosti te model prosudbi na primjeru procjenjivanja zadovoljstva zdravljem i međuljudskim odnosima, nekim specifičnim aspektima tih globalnih domena te na općoj procjeni zadovoljstva životom.

Prema modelu prosudbi, povezanosti globalnih dimenzija i općeg zadovoljstva životom trebale bi biti više nego povezanosti specifičnih aspekata i zadovoljstva životom općenito, dok se prema modelu opće pozitivnosti ne očekuju značajne razlike u povezanosti općeg zadovoljstva životom i zadovoljstva domenama različite razine specifičnosti. Ako opće zadovoljstvo životom uvršteno kao prediktor nakon zadovoljstva specifičnim domenama u drugom koraku hijerarhijske regresijske analize objašnjava statistički značajan dodatni dio varijanca zadovoljstva globalnom domenom, to će govoriti u prilog modelu prosudbi.

Budući da se osobine ličnosti kako ih opisuje model velikih pet odnose na široke, generalne karakteristike i odražavaju neke općenite tendencije pozitivnim odnosno negativnim emocijama (pogotovu ekstraverzija i neuroticizam), očekuje se da će osobine ličnosti objasniti dodatnu varijancu procjena globalnih domena kad ih se kao prediktor uvrsti u hijerarhijsku jednadžbu nakon procjena korespondentnih specifičnih domena te općeg zadovoljstva.

Ispitali smo i povezanost osobina ličnosti iz modela velikih pet te različitih demografskih varijabli sa zadovoljstvom životom općenito i specifičnim aspektima zadovoljstva te provjerili u kojoj se mjeri na osnovi demografskih varijabli i osobina ličnosti može predvidjeti zadovoljstvo životom općenito.

POSTUPAK I INSTRUMENTI

Podaci prezentirani u ovom radu prikupljeni su od studenog 2008. do ožujka 2009. Prigodni uzorak sudionika istraživanja obuhvatio je punoljetne osobe koje žive u različitim hrvatskim županijama. Sudionike iz Šibensko-kninske županije ispitivali su istraživači i suradnici Instituta za migracije i narodnosti, koji su svi imali iskustvo anketiranja na području Dalmacije, a ispitana su ukupno 472 sudionika. Drugi dio uzorka prikupili su studenti psihologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Iz Zagreba i Zagrebačke županije dolazilo je 257 sudionika, 279 živjelo je u drugim dijelovima Hrvatske, dok 42 sudionika nisu izvijestila o svome mjestu prebivališta. U konačnom uzorku nalazilo se ukupno 1048 sudionika, od toga 543 žene i 505 muškaraca. Dobni raspon bio je od 18 do 84 godine, a prosječna dob iznosila je $M =$

39,82. Za 36 sudionika nedostaju svi demografski podaci osim podatka o spolu, pa su uključeni samo u dio obrade koji se donosi na međusobne povezanosti zadovoljstva domenama različite razine specifičnosti, za ukupno 49 sudionika nedostajala je informacija o dobi, za 39 nedostaje podatak o zaposlenosti, a za 38 procjena vlastitog standarda i stupanj školovanja. U tablicama 1 i 2 nalaze se frekvencije sudionika po dobi, spolu i stupnju školovanja.

Sudionici su zamoljeni da sudjeluju u ispitivanju zadovoljstva životom. Rečeno im je da je istraživanje potpuno anonimno te da će se prikupljeni podaci upotrijebiti isključivo u istraživačke svrhe. Sudionici su pročitali i potpisali pristanak na sudjelovanje u istraživanju. Svi upotrijebljeni upitnici osim pristanka na sudjelovanje u istraživanju bili su spojeni kako bi se bez narušavanja anonimnosti moglo identificirati upitnike koji pripadaju istom ispitaniku. Primjena upitnika bila je individualna, a sudionici su mogli birati žele li sami popunjavati upitnike ili da im pitanja čita i odgovore unosi ispitivač. Zamoljeni su da odgovaraju iskreno i otvoreno te da odgovore na sva pitanja. Prvo su popunjavali upitnik ličnosti IPIP-50, zatim upitnik zadovoljstva životom općenito i zadovoljstva pojedinim aspektima zdravlja i međuljudskih odnosa te na kraju upitnik općih podataka.

Osobine ličnosti u okviru ovog istraživanja ispitali smo upitnikom IPIP-50, koji mjeri ekstraverziju, neuroticizam, savjesnost, ugodnost i intelekt (Goldberg, 1999; Mlačić i Goldberg, 2007). Ta hrvatska verzija upitnika IPIP sadržava pedeset kratkih tvrdnji, po deset za svaku od pet skala koje obuhvaća. Ispitanik treba za svaku pojedinu tvrdnju procijeniti koliko je istinita za njegovo ponašanje na skali od pet stupnjeva, od 1 = posve netočno preko 3 = ni točno ni netočno do 5 = posve točno. Primjer čestice na skali ekstraverzije jest »Na zabavama razgovaram s puno različitih osoba«, za ugodnost »Osjetljiv sam na tuđe osjećaje«, za savjesnost »Odmah obavljam kućne poslove«, za neuroticizam »Često sam tužan« ili »Lako podliježem stresu« te za intelekt »Provodim vrijeme razmišljajući«. Mlačić i Goldberg (2007) dobili su na uzorku studenata jasnu petofaktorsku strukturu za IPIP-50 i za samoprocjene ispitanika i onda kad su sudionike procjenjivale njima bliske osobe. Taj je rezultat u skladu s teoretskim očekivanjima i nalazima dobivenima na odraslim američkim sudionicima (Goldberg, 2006, prema Mlačić, Milas i Kratochvil, 2007) te na adolescentskome hrvatskom uzorku s verzijom upitnika IPIP-junior (Mlačić, Milas i Kratochvil, 2007). Instrument pokazuje zadovoljavajuće razine pouzdanosti. Mlačić i Goldberg (2007) navode sljedeće vrijednosti koeficijenata pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije za samoprocjene studenata na IPIP-50: 0,87 za skalu ekstraverzije, 0,79 za ugodnost, 0,81 za savjesnost, 0,88 za neuroticizam (emocionalnu nestabilnost) i 0,79 za intelekt. I Mlačić i suradnici (2007) dobili su slične vrijednosti: 0,83 za ekstraverziju, 0,84 za ugodnost, 0,86 za savjesnost, 0,88 za

neuroticizam (emocionalnu nestabilnost) i 0,71 za intelekt. U našem istraživanju također su utvrđene prihvatljive razine pouzdanosti; koeficijenti pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije iznosili su 0,83 za skalu ekstraverzije, 0,78 za ugodnost, 0,82 za savjesnost, 0,87 za neuroticizam (emocionalnu nestabilnost) i 0,87 za intelekt, a struktura upitnika odgovarala je teoretski očekivanoj petofaktorskoj strukturi koja je nađena u prijašnjim istraživanjima.

Upitnik zadovoljstva koji je konstruiran za potrebe ovog istraživanja obuhvaćao je pitanja o zadovoljstvu životom općenito te zadovoljstvu pojedinim aspektima zdravlja (zdravljem općenito, pokretljivošću, odsutnošću bolova, razinom energije, otpornošću na bolesti i raspoloženjem) i međuljudskih odnosa (odnosima s drugim ljudima općenito, odnosom s roditeljima, partnerom, djecom, prijateljima i suradnicima). Sudionici su zamoljeni da razmisle o svom životu i pokušaju procijeniti koliko su njime zadovoljni. Za svako pitanje trebali su označiti koliko su zadovoljni tim područjem na skali od pet stupnjeva, od 1 = vrlo nezadovoljan do 5 = vrlo zadovoljan. Ako na neko pitanje nisu mogli odgovoriti jer primjerice trenutačno nemaju partnera ili djece, trebali su označiti odgovor 0 = ne odnosi se na mene.

Upitnikom općih podataka prikupljeni su demografski podaci, a obuhvaćeni su spol, dob, bračni status, stupanj školovanja, grad u kojem žive, kao i jesu li se rodili u gradu u kojem žive te ako nisu, odakle su se i koje godine doselili. Nadalje, sudionici su trebali odgovoriti na pitanje jesu li zaposleni (pri čemu su mogli odabrati jedan od pet ponuđenih odgovora: nisam zaposlen, još se školujem; nisam zaposlen, na burzi sam; zaposlen sam na određeno vrijeme; zaposlen sam na neodređeno vrijeme; u mirovini sam) te procijeniti vlastiti životni standard u usporedbi s općim uvjetima života u Hrvatskoj na skali od pet stupnjeva, od znatno niži od prosjeka do znatno viši od prosjeka.

Kako bismo detaljnije opisali karakteristike uzorka zahvaćenog u ovom istraživanju, u tablicama 1 i 2 navedeni su spolna i dobna struktura, zaposlenost te stupanj školovanja sudionika. U uzorku je zahvaćen podjednak broj muškaraca i žena.

Tablica 1: Frekvencije dobi prema spolu sudionika. U zagradama se nalaze postoci od ukupnog broja sudionika unutar kategorije

Table 1: Frequencies of age by gender of participants. The percentages of the total number of participants within the category are shown in the brackets

Dob	M	Ž	Ukupno
18 – 31	189 (37,8%)	152 (30,4%)	341 (34,1%)
32 – 45	136 (27,3%)	167 (33,4%)	303 (30,3%)
46 – 59	139 (27,9%)	136 (27,2%)	275 (27,5%)
60 – 73	29 (5,8%)	37 (7,4%)	66 (6,6%)
74 – 84	6 (1,2%)	8 (1,6%)	14 (1,4%)
Ukupno	499 (100%)	500 (100%)	999 (100%)

Tablica 2: Frekvencije stupnja školovanja i zaposlenost sudionika

Table 2: Frequencies of the level of education and the employment of participants

Stupanj školovanja	Zaposlenost					Ukupno
	još se školuje	nezaposlen, na burzi	zaposlen na određeno	zaposlen na neodređeno	u mirovini	
nepotpuna osnovna škola	0	1	0	0	4	5
završena osnovna škola	2	4	0	9	20	35
dvogodišnja ili trogodišnja srednja škola	0	17	28	79	18	142
četverogodišnja srednja škola	12	28	56	243	27	366
viša škola	2	9	28	103	10	152
fakultet	2	10	27	165	7	211
magisterij, doktorat	1	1	1	15	0	18
još studira	62	0	9	7	0	78
Ukupno	81	70	149	621	86	1007

REZULTATI I RASPRAVA

Kao što se može vidjeti iz tablice 3, prosječna procjena zadovoljstva životom općenito na skali od pet stupnjeva (od vrlo nezadovoljan do vrlo zadovoljan) za ukupni uzorak od 1048 sudionika iznosi $M = 3,79$, uz standardnu devijaciju od $SD = 0,86$. Prosječna procjena zadovoljstva životom koju smo dobili na uzorku sudionika zahvaćenih u ovom istraživanju nalazi se u rasponu procjena zadovoljstva životom općenito dobivenih u prijašnjim istraživanjima na hrvatskim sudionicima (Krizmanić i sur., 1994; Pastuović i sur., 1995; Vuletić, 2004; Lučev i Tadinac, 2008), s tim da je prosjek koji smo dobili podjednak vrijednostima utvrđenima na velikim uzorcima koji nisu bili ograničeni na studentsku populaciju ili nešto viši od njih (Pastuović i sur., 1995; Sabol, 2005; Hromatko i Japec, 2007). Utvrđene prosječne procjene zadovoljstva nešto su niže od europskog prosjeka (Eurobarometer, 2006, 2007, 2008), ali se uklapaju u trend pada zadovoljstva građana koji se pripisuje napredovanju recesije, no većina sudionika još je uvijek donekle ili vrlo zadovoljna.

Distribucije rezultata za sve čestice upitnika zadovoljstva negativno su asimetrične i prema Kolmogorov-Smirnovljevu testu statistički značajno odstupaju od normalne distribucije (sve vrijednosti značajne su na razini rizika od 1%). Kao što se može vidjeti u literaturi (Cummins, 1997, 2002), umjerena negativna asimetričnost distribucija procjena zadovoljstva jest rezultat koji se može očekivati. Premda distribucije nisu normalne, budući da su sve asimetrične u istom smjeru, u obradi rezultata upotrijebit ćemo i postupke parametrijske statistike. Osim toga pokazalo se da su rezultati regresijske analize prilično otporni na odstupanja od normalne distribucije (Bohrstedt i Carter, 1971, prema Berry i Feldman, 1985), pa smatramo da je opravdano primijeniti taj postupak.

Sve korelacije između pojedinih aspekata zadovoljstva pozitivne su i statistički značajne na razini rizika manjoj od 1%. Opće zadovoljstvo životom ima umjerene korelacije s globalnim domenama zadovoljstva: $r = 0,51$ sa zadovoljstvom odnosa s drugim ljudima općenito te $r = 0,44$ sa zadovoljstvom zdravljem općenito. Korelacije općeg zadovoljstva sa specifičnim domenama zadovoljstva bile su niže i kretale su se od 0,32 za zadovoljstvo odnosom s prijateljima i suradnicima do 0,42 za zadovoljstvo partnerom. Ti su rezultati u skladu s modelom prosudbi te rezultatima prijašnjih istraživanja (Oishi i Diener, 2001). Vrijednosti korelacija općeg zadovoljstva i specifičnih aspekata zadovoljstva zdravljem nalazile su se u rasponu od 0,29 za zadovoljstvo tjelesnom pokretljivošću do 0,57 za zadovoljstvo vlastitim raspoloženjem i također su bile manje od povezanosti općeg zadovoljstva i zadovoljstva globalnom domenom osim za aspekt zadovoljstva raspoloženjem. Budući da trenutačno raspoloženje bitno utječe na procjene zadovoljstva, kako općeg zadovoljstva životom tako i zadovoljstva globalnim i specifičnim domenama, više

povezanosti procjene zadovoljstva vlastitim raspoloženjem i općeg zadovoljstva vjerojatno se mogu pripisati utjecaju trenutnog raspoloženja na procjene zadovoljstva.

Tablica 3: Aritmetičke sredine i standardne devijacije procjena zadovoljstva životom općenito te različitih aspekata zadovoljstva za ukupni uzorak

Table 3: Means and standard deviations of life satisfaction estimates in general, and various aspects of satisfaction for the total sample

Čestice upitnika zadovoljstva	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
1. Zadovoljstvo životom općenito	3,79	,860	1045
2. Zadovoljstvo odnosima s drugim ljudima općenito	3,72	,780	1047
3. Zadovoljstvo odnosom s roditeljima	3,97	1,060	904
4. Zadovoljstvo odnosom s partnerom	4,02	1,019	809
5. Zadovoljstvo odnosom s djecom	4,35	,750	645
6. Zadovoljstvo odnosom s prijateljima	4,05	,817	1044
7. Zadovoljstvo odnosom sa suradnicima	3,79	,841	924
8. Zadovoljstvo zdravljem općenito	3,76	,955	1045
9. Zadovoljstvo tjelesnom pokretljivošću	3,77	1,043	1048
10. Zadovoljstvo razinom energije	3,79	,998	1048
11. Zadovoljstvo otpornošću na bolesti	3,81	,981	1048
12. Zadovoljstvo vlastitim raspoloženjem	3,74	,944	1047
13. Odsutnost tjelesnih bolova	3,65	1,018	1045

M – aritmetička sredina, SD – standardna devijacija, N – broj sudionika koji su dali procjenu na pojedinu česticu

Tablica 4: Međusobne korelacije zadovoljstva životom općenito, zadovoljstva odnosima s drugim ljudima i zdravljem te zadovoljstva specifičnim aspektima međuljudskih odnosa i zdravlja

Table 4: Correlation coefficients of life satisfaction in general, satisfaction with relationships with other people and health, and satisfaction with specific aspects of interpersonal relationships and health

Čestice upitnika zadovoljstva	Odnosi s ljudima općenito	Odnos s roditeljima	Odnos s partnerom	Odnos s djecom	Odnos s prijateljima	Odnos sa suradnicima	Zdravlje općenito	Tjelesna pokretljivost	Razina energije	Otpornost na bolesti	Vlastito raspoloženje	Odsutnost tjelesnih bolova
Zadovoljstvo životom općenito	,51**	,36**	,42**	,32**	,36**	,32**	,44**	,29**	,37**	,29**	,57**	,36**
Odnos s roditeljima	,29**	-										
Odnos s partnerom	,28**	,24**	-									
Odnos s djecom	,27**	,36**	,32**	-								
Odnos s prijateljima	,56**	,31**	,27**	,28**	-							
Odnos sa suradnicima	,44**	,28**	,30**	,26**	,44**	-						
Zdravlje općenito	,44**	,37**	,24**	,25**	,26**	,33**	-					
Tjelesna pokretljivost	,29**	,30**	,22**	,21**	,24**	,29**	,53**	-				
Razina energije	,37**	,35**	,25**	,20**	,27**	,32**	,51**	,71**	-			
Otpornost na bolesti	,29**	,28**	,15**	,19**	,22**	,23**	,63**	,47**	,50**	-		
Vlastito raspoloženje	,57**	,43**	,36**	,36**	,30**	,41**	,49**	,44**	,60**	,43**	-	
Odsutnost tjelesnih bolova	,36**	,31**	,20**	,20**	,16**	,28**	,57**	,43**	,44**	,49**	,45**	-

** $p < 0,01$

Proveli smo niz regresijskih analiza kako bismo utvrdili u kojoj se mjeri varijabilitet u procjenama globalnih dimenzija zadovoljstva može pripisati zadovoljstvu specifičnim razinama (koje bi u većem stupnju trebale odražavati objektivne uvjete) te općem zadovoljstvu životom (koje bi trebalo odražavati opće tendencije pozitivnosti). U predikciju zadovoljstva globalnim domenama nisu uključene demografske varijable kako bismo zadržali osnovnu istraživačku paradigmu testiranja modela opće pozitivnosti i modela prosudbi (Oishi i Diener, 2001). Demografske varijable uključene su u predikciju općeg zadovoljstva životom, a njihove povezanosti s razinom zadovoljstva te doprinos predikciji zadovoljstva komentirani su u nastavku teksta. Budući da smo utvrdili neke statistički značajne spolne razlike u razinama zadovoljstva te izraženosti razlike između zadovoljstva globalnom domenom zdravlja i zadovoljstva specifičnim domenama, odlučili smo ovaj postupak provesti odvojeno na muškarcima i ženama.

Količine dodatne varijance koje se mogu objasniti općim zadovoljstvom relativno su male, ali značajne i usporedive s vrijednostima koje su dobili Oishi i Diener (2001). U njihovim studijama količina dodatne varijance zadovoljstva društvenim odnosima koju je objasnilo opće zadovoljstvo kretala se od 3,15% do 5,56%. Dodatna količina varijance globalne domene odnosâ s drugim ljudima koja objašnjava opće zadovoljstvo utvrđena u ovom ispitivanju statistički je značajna, viša od vrijednosti koje navode Oishi i Diener (2001) i iznosi 6,8% za ukupni uzorak te 7,3% za muške i 6,1% za ženske sudionike. Za domenu zadovoljstva zdravljem dodatna varijanca koju objašnjava opće zadovoljstvo životom manja je, ali još uvijek statistički značajna i iznosi 1,6% za ukupni uzorak, 0,7% za muške i 2,7% za ženske sudionike.

Kad su u trećem koraku u regresijsku jednadžbu uvrštene osobine ličnosti kao prediktori, objasnile su značajan dio dodatne varijance zadovoljstva odnosima s drugim ljudima (4,5% za ukupni uzorak te 5,3% za muške i 5,8% za ženske sudionike) i zadovoljstva zdravljem za ukupni uzorak (0,9%) i ženske sudionike (1,3%).

Tablica 5: Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza sa zadovoljstvom odnosima s drugim ljudima općenito kao kriterijem za ukupni uzorak te za muške i ženske sudionike odvojeno

Table 5: Results of hierarchical regression analyses on the global domain of general satisfaction with relationships with other people as criterion variable for the overall sample, and for male and female participants separately

Globalna domena	Korak	Prediktori	Kriterij		
			β	R^2	ΔR^2
ZADOVOLJSTVO ODNOSIMA S DRUGIM LJUDIMA OPĆENITO	UKUPNI UZORAK	1. Prosjek procjena specifičnih aspekata zadovoljstva odnosima	,549**	,301**	,301**
		2. Opće zadovoljstvo životom	,301**	,368**	,068**
		3. Ekstraverzija Neuroticizam Ugodnost Savjesnost Intelekt	,125** -,106** ,134** -,082** -,021	,419**	,045**
	MUŠKARCI	1. Prosjek procjena specifičnih aspekata zadovoljstva odnosima	,540**	,291**	,291**
		2. Opće zadovoljstvo životom	,317**	,362**	,073**
		3. Ekstraverzija Neuroticizam Ugodnost Savjesnost Intelekt	,135** -,070 ,114** -,071 ,012	,409**	,053**
	ŽENE	1. Prosjek procjena specifičnih aspekata zadovoljstva odnosima	,560**	,313**	,314**
		2. Opće zadovoljstvo životom	,284**	,372**	,061**
		3. Ekstraverzija Neuroticizam Ugodnost Savjesnost Intelekt	,118** -,135** ,153** -,080* -,056	,464**	,058**

B – standardizirani beta-koeficijenti, R^2 – korigirani koeficijent determinacije, ΔR^2 – dodatna količina varijance kriterija koju su objasnili prediktori uvršteni u tom koraku, * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Standardizirani beta-koeficijenti za ekstraverziju i savjesnost u nekim su slučajevima imali neočekivani predznak (tablice 5 i 6), što se vjerojatno može pripisati relativno visokim povezanostima između velikih pet dimenzija ličnosti utvrđenim

u ovom ispitivanju. Kod velikog kolineariteta prediktora javljaju se poteškoće u samom računanju, a može doći i do nekih nelogičnih rezultata; npr. koeficijent multiple korelacije statistički je značajan, a da pritom nijedan prediktor nema značajan samostalni doprinos regresijskoj jednadžbi, predznaci parcijalnih regresijskih koeficijenata mogu biti suprotni od onoga što bi se moglo teorijski i zdravorazumski očekivati, kao što možemo vidjeti i u ovom slučaju.

Tablica 6: Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza sa zadovoljstvom zdravljem općenito kao kriterijem za ukupni uzorak te za muške i ženske sudionike odvojeno

Table 6: Results of hierarchical regression analyses on the global domain of general satisfaction with health as criterion variable for the overall sample, and for male and female participants separately

Globalna domena	Korak	Prediktori	Kriterij		
			β	R^2	ΔR^2
ZADOVOLJSTVO ZDRAVLJEM OPĆENITO	UKUPNI UZORAK	1. Prosjek procjena specifičnih aspekata zadovoljstva zdravljem	,702**	,493**	,493**
		2. Opće zadovoljstvo životom	,143**	,508**	,016**
		3. Ekstraverzija Neuroticizam Ugodnost Savjesnost Intelekt	-,074** -,085** ,017 -,040 ,005	,514**	,009**
	MUŠKARCI	1. Prosjek procjena specifičnih aspekata zadovoljstva zdravljem	,684**	,467**	,468**
		2. Opće zadovoljstvo životom	,094*	,473**	,007*
		3. Ekstraverzija Neuroticizam Ugodnost Savjesnost Intelekt	-,062** -,086** -,015 -,075** ,065	,477**	,010
	ŽENE	1. Prosjek procjena specifičnih aspekata zadovoljstva zdravljem	,714**	,510**	,510**
		2. Opće zadovoljstvo životom	,189**	,535**	,027**
		3. Ekstraverzija Neuroticizam Ugodnost Savjesnost Intelekt	-,084* -,081* ,028 -,019 -,041	,543**	,013**

B – standardizirani beta-koeficijenti, R^2 – korigirani koeficijent determinacije, ΔR^2 – dodatna količina varijance kriterija koju su objasnili prediktori uvršteni u tom koraku, * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Rezultati ukazuju na to da zadovoljstvo globalnom domenom nije samo zbroj zadovoljstva odgovarajućih specifičnih domena kao što se smatra u teorijama koje naglašavaju utjecaj na subjektivnu dobrobit odozdo prema gore. I model opće pozitivnosti i model prosudbi pretpostavljaju da postoji utjecaj općeg zadovoljstva odnosno opće sklonosti pozitivnosti, koja najviše dolazi do izražaja u zadovoljstvu životom općenito, no u okviru modela prosudbi smatra se da opća pozitivnost ne utječe podjednako na sve razine domena zadovoljstva. Što je neka domena specifičnija, to je više pod utjecajem objektivne situacije jer je kod donošenja procjene lakše zahvatiti sve relevantne informacije ili većinu njih. Rezultati ovog ispitivanja govore u prilog modelu prosudbi: utvrdili smo da opće zadovoljstvo kao i zadovoljstvo specifičnim aspektima objašnjavaju statistički značajan dodatni dio varijance zadovoljstva globalne domene odnosâ s drugim ljudima te zdravlja, premda je efekt bio jasniji za domenu zadovoljstva odnosima s drugim ljudima. Samostalni doprinos općeg zadovoljstva ostao je statistički značajan i kad se kontroliralo utjecaj osobina ličnosti iz modela velikih pet koje odražavaju opću tendenciju pozitivnosti odnosno negativnosti. To bi moglo ukazivati na to da razine zadovoljstva ne ovise samo o specifičnim razinama zadovoljstva i općoj tendenciji pozitivnosti nego vjerojatno odražavaju i neke kognitivne i evaluativne tendencije koje su specifične za procjene subjektivne dobrobiti. Sklonost pozitivnosti koja se prema modelu prosudbi nalazi u podlozi povezanosti općeg zadovoljstva i zadovoljstva globalnom domenom samo se djelomice može objasniti osobinama ličnosti. Prema istraživanjima o kojima su izvijestili Diener i suradnici (2000), sklonost pozitivnosti povezana je s percepcijom idealne razine zadovoljstva životom i ovisi o normama pojedinog društva.

Na uzorku sudionika prikupljenom u ovom istraživanju utvrđene su određene spolne razlike u izraženosti sklonosti pozitivnosti odnosno negativnosti, naime za domenu zadovoljstva zdravljem kod muških sudionika ta sklonost bila je manje izražena: nije se javila očekivana razlika u visini procjena zadovoljstva globalnom domenom i zadovoljstva odgovarajućim specifičnim aspektima. Iz tih nalaza moglo bi se zaključiti da postoje neke spolne specifičnosti u načinu formiranja procjene zadovoljstva zdravljem, no pitanje je koliko se taj zaključak može generalizirati. Ako doista postoje razlike u percepciji zadovoljstva zdravljem muškaraca i žena u Hrvatskoj, moguće je da se one mogu djelomice objasniti razlikama u osobinama ličnosti ili u sklonosti pozitivnosti. Potrebna su, naravno, nova istraživanja kako bi se provjerilo te pretpostavke.

Utvrđeni nalazi kao i rezultati koji se mogu naći u literaturi (Oishi i Diener, 2001) ukazuju na to da su utjecaji općeg zadovoljstva životom i crta ličnosti na procese procjene zadovoljstva ovisni i o tome koju se domenu života ispituje kao

i razini specifičnosti domene te su daleko složeniji nego što to pretpostavlja model opće pozitivnosti subjektivne dobrobiti.

Tablica 7: Korelacije skala upitnika IPIP-50 sa zadovoljstvom životom općenito te globalnim domenama i specifičnim aspektima zadovoljstva

Table 7: Correlations of IPIP-50 questionnaire scales with life satisfaction in general, and global domains and specific aspects of satisfaction

Čestice upitnika zadovoljstva	Ekstraverzija	Ugodnost	Savjesnost	Neuroticizam	Intelekt
1. Zadovoljstvo životom općenito	,30**	,14**	,13**	-,41**	,22**
2. Odnosi s drugim ljudima	,36**	,27**	,07*	-,37**	,19**
3. Odnos s roditeljima	,08*	,16**	,23**	-,23**	,07*
4. Odnos s partnerom	,16**	,04	,11**	-,28**	,09**
5. Odnos s djecom	,12**	,14**	,16**	-,16**	,09*
6. Odnos s prijateljima	,33**	,19**	,07*	-,31**	,17**
7. Odnos sa suradnicima	,24**	,21**	,16**	-,23**	,18**
8. Zdravlje općenito	,18**	,09**	,10**	-,42**	,11**
9. Tjelesna pokretljivost	,20**	,04	,14**	-,33**	,13**
10. Razina energije	,30**	,11**	,18**	-,41**	,16**
11. Otpornost na bolesti	,18**	,06	,07*	-,32**	,09**
12. Vlastito raspoloženje	,36**	,14**	,18**	-,56**	,17**
13. Odsutnost tjelesnih bolova	,17**	,06*	,09**	-,39**	,09**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

U ovom istraživanju dobivene su statistički značajne povezanosti svih pet *dimenzija ličnosti* modela velikih pet i zadovoljstva životom općenito. Kao što se može vidjeti u tablici 7, koeficijenti korelacije iznose -0,41 za neuroticizam, 0,30 za ekstraverziju, 0,14 za ugodnost, 0,13 za savjesnost i 0,22 za intelekt i svi su značajni na razini rizika manjoj od 1%. Prema podacima iz literature, očekivali

smo umjerene pozitivne povezanosti zadovoljstva s ekstraverzijom te negativne s neuroticizmom (Diener i sur., 1999; DeNeve, 1999) te nešto niže pozitivne korelacije različitih aspekata zadovoljstva i ugodnosti te savjesnosti, no pomalo iznenađuju značajne pozitivne korelacije dimenzije intelekta sa zadovoljstvom, koje ostaju značajne i nakon što se parcijalizira utjecaj ostalih četiriju dimenzija ličnosti (tablica 8).

Korelacija osobina ličnosti i zadovoljstva odnosom s drugim ljudima općenito iznose -0,37 za neuroticizam, 0,36 za ekstraverziju, 0,27 za ugodnost, 0,07 za savjesnost i 0,19 za intelekt, pri čemu je koeficijent korelacije za savjesnost značajan na razini rizika manjoj od 5%, a svi ostali značajni su na razini rizika manjoj od 1%. Pretpostavlja se da se povezanost intelekta i zadovoljstva uglavnom može pripisati povezanosti intelekta i drugih dimenzija u modelu velikih pet. Korelacije velikih pet dimenzija i zadovoljstvom zdravljem općenito iznose -0,42 za neuroticizam, 0,18 za ekstraverziju, 0,09 za ugodnost, 0,10 za savjesnost i 0,11 za intelekt, pri čemu su koeficijenti korelacije značajni na razini rizika manjoj od 1%. Zanimljivo je da nakon što se parcijalizira utjecaj ostalih dimenzija ličnosti, samo korelacija s neuroticizmom ostaje značajna i u očekivanom smjeru.

Ekstraverzija pokazuje najviše povezanosti sa zadovoljstvom odnosima s drugim ljudima općenito te zadovoljstvom vlastitim raspoloženjem ($r = 0,36$), zatim s odnosom s prijateljima i razinom energije ($r = 0,33$) te općim zadovoljstvom ($r = 0,30$), a i sve ostale povezanosti pozitivne su i statistički značajne. To je u skladu s očekivanjima i nalazima prijašnjih istraživanja (DeNeve, 1999; Diener i sur., 2003); ekstravertirane osobe tople su, asertivne, aktivne, društvene i sklonije pozitivnim emocijama, pa je logično da pokazuju višu razinu zadovoljstva odnosima s drugim ljudima i životom općenito. Korelacije neuroticizma i specifičnih aspekata zadovoljstva negativne su i kreću se od $r = -0,16$ za zadovoljstvo odnosom s djecom do $r = -0,56$ za zadovoljstvo raspoloženjem, pri čemu su svi koeficijenti značajni na razini rizika manjoj od 1%. Neuroticizam ili emocionalna nestabilnost osobina je koja zahvaća sklonost negativnim emocijama kao što su tuga, strah, ljutnja i napetost, pa nije iznenađujuće da negativno korelira sa zadovoljstvom životom općenito kao i različitim domenama zadovoljstva (DeNeve i Cooper, 1998, prema DeNeve, 1999; Schimmack i sur., 2004; Gutierrez i sur., 2005). Osobe koje su sklonije napetosti, strahu i tuzi vjerojatno imaju više poteškoća u međuljudskim odnosima općenito, ali i opću sklonost negativnijim procjenama.

Tablica 8: Korelacije pojedinih dimenzija koje mjeri upitnik IPIP-50 sa zadovoljstvom životom općenito te globalnim domenama i specifičnim aspektima zadovoljstva kad se kontrolira utjecaj preostalih četiriju dimenzija ličnosti

Table 8: Correlations of the separate dimensions measured by the IPIP-50 questionnaire with life satisfaction in general, and global domains and specific aspects of satisfaction when controlling the influence of the remaining four personality dimensions

Čestice upitnika zadovoljstva	Ekstraverzija	Ugodnost	Savjesnost	Neuroticizam	Intelekt
1. Zadovoljstvo životom općenito	,12*	-,05	,03	-,31**	,11*
2. Odnosi s drugim ljudima	,112*	,16**	-,01	-,26**	,03
3. Odnos s roditeljima	,01	,10*	,15**	-,17**	-,05
4. Odnos s partnerom	,06	-,11*	,12**	-,24**	,00
5. Odnos s djecom	,03	,09	,14**	-,16**	-,04
6. Odnos s prijateljima	,19**	,04	,02	-,17**	,03
7. Odnos sa suradnicima	,11*	,05	,11**	-,18**	,05
8. Zdravlje općenito	-,05	-,01	,08	-,38**	,04
9. Tjelesna pokretljivost	,08	-,06	,18**	-,21**	,00
10. Razina energije	,15**	,02	,17**	-,25**	,03
11. Otpornost na bolesti	,01	-,03	,06	-,28**	,03
12. Vlastito raspoloženje	,21**	-,09	,14**	-,46**	,00
13. Odsutnost tjelesnih bolova	,05	-,05	,00	-,30**	,06

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Ugodnost se odnosi na sklonost sućutnom i kooperativnom ponašanju, dok niske rezultate na ovoj skali opisuju nepovjerenje, sumnjičavost i antagonizam prema drugim ljudima. Savjesnost se iskazuje samodisciplinom, usmjerenošću na postignuće, ponašanjem u skladu s dužnostima te planiranim ponašanjem. Ugodnost i savjesnost pridonose funkcionalnom ponašanju u društvenim situacijama i na poslu te smanjuju količinu stresa do kojeg dovode međuljudski konflikti i neispunjavanje dužnosti, a savjesnost vjerojatno i boljoj brizi za vlastito zdravlje, pa su umjerene pozitivne korelacije sa zadovoljstvom očekivane i u skladu s podacima iz literature

(Costa i McCrae, 1991, prema Diener i sur., 2003; DeNeve i Cooper, 1998, prema Diener i sur., 2003).

Tablica 9: Korelacije nekih sociodemografskih varijabli i različitih aspekata zadovoljstva životom

Table 9: Correlations of some socio-demographic variables and various aspects of life satisfaction

Čestice upitnika zadovoljstva	Spol	Dob	Veza	Zaposlenost	Stupanj školovanja	Procjena vlastitog standarda
1. Zadovoljstvo životom općenito	-,02	-,08*	,15**	,08*	,24**	,37**
2. Odnosi s drugim ljudima	-,02	-,08*	,07*	,03	,15**	,22**
3. Odnos s roditeljima	,07*	-,02	,02	,05	,05	,08*
4. Odnos s partnerom	-,11**	-,16**	,09**	,01	,08*	,14**
5. Odnos s djecom	,08	-,09*	-,01	-,02	-,01	,05
6. Odnos s prijateljima	,03	-,12**	,02	,01	,17**	,13**
7. Odnos sa suradnicima	,05	-,09**	-,01	,01	,06	,15**
8. Zdravlje općenito	-,06	-,18**	,02	,06*	,17**	,22**
9. Tjelesna pokretljivost	-,06*	-,13**	,02	,11**	,08*	,15**
10. Razina energije	-,07*	-,10**	,03	,10**	,03	,16**
11. Otpornost na bolesti	-,09**	-,07*	,03	,06*	,08*	,20**
12. Vlastito raspoloženje	-,05	-,10**	,06	,09**	,09**	,17**
13. Odsutnost tjelesnih bolova	-,08*	-,11**	-,02	-,16**	-,00	,09**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Ako promotrimo parcijalne korelacije crta ličnosti sa specifičnim aspektima zadovoljstva odnosima nakon što se kontrolira utjecaj preostalih četiriju dimenzija (tablica 8), možemo uočiti da je ekstraverzija značajno i pozitivno povezana samo sa zadovoljstvom odnosom s prijateljima i suradnicima, savjesnost s odnosom s roditeljima, partnerom, djecom i suradnicima, a ugodnost s odnosom s roditeljima. Neuroticizam je ostao značajno negativno povezan sa svim aspektima zadovoljstva, dok intelekt nije značajno povezan ni s jednim specifičnim aspektom zadovoljstva nakon što se kontrolira utjecaj ostalih crta ličnosti. Parcijalna korelacija ugodnosti i zadovoljstva partnerom negativna je i značajna na razini rizika manjoj od 5%,

što je vjerojatno uzrokovano relativno visokim povezanostima između velikih pet dimenzija koje smo utvrdili na svome uzorku (osim povezanosti ekstraverzije i savjesnosti sve su korelacije između skala bile značajne, a kretale su se od 0,13 do 0,43). S druge strane, moguće je da su osobe koje postižu viši rezultat na dimenziji ugodnosti spremnije popustiti u partnerskom odnosu i u određenim situacijama mogu se osjećati zakinuto, pa su manje zadovoljne odnosom s partnerom, što dolazi do izražaja kad se ukloni utjecaj ostalih četiriju dimenzija ličnosti.

Kako bismo provjerili *povezanost demografskih varijabli i zadovoljstva*, izračunali smo odgovarajuće Pearsonove i point-biserijalne korelacije (tablica 9). Za ukupni uzorak *spol* je značajno korelirao sa zadovoljstvom odnosima s roditeljima, otpornošću na bolesti i odsutnošću bolova, pri čemu su žene bile zadovoljnije odnosom s roditeljima, a muškarci odnosima s ljudima općenito, odnosom s partnericom, tjelesnom pokretljivošću, razinom energije, otpornošću na bolesti i odsutnošću bolova.

Dob je bila u statistički značajnim negativnim korelacijama sa zadovoljstvom životom općenito, zadovoljstvom odnosima s drugim ljudima općenito, zadovoljstvom odnosom s partnerom, djecom, prijateljima i suradnicima, kao i zadovoljstvom zdravljem općenito, tjelesnom pokretljivošću, razinom energije, otpornošću na bolesti, vlastitim raspoloženjem i odsutnošću bolova. Pogotovo za zadovoljstvo zdravljem donekle je logično očekivati negativnu povezanost s dobi: stariji ljudi u pravilu imaju više zdravstvenih poteškoća od mlađih osoba, njihova tjelesna pokretljivost nije više najbolja, razina energije se smanjuje, trpe više bolova, pa nije neobično da više razmišljaju o svom zdravlju te daju negativnije procjene zadovoljstva za tu domenu.

U dostupnoj literaturi mogu se naći donekle nekonzistentni podaci s obzirom na promjenu kvalitete života s dobi. Subjektivna bi kvaliteta života, prema nekim autorima, trebala ostati na istoj razini tijekom cijelog života (Cummins, 2000); prema drugima, subjektivna kvaliteta života mijenja se s dobi (Skevington, Lofty i O'Connell, 2004, prema Martinis, 2005). U većini provedenih ispitivanja subjektivne dobrobiti na hrvatskim uzorcima nađene su negativne povezanosti dobi i različitih domena zadovoljstva (Pastuović i sur., 1995; Martinis, 2005; Lučev i Tadinac, 2008). Podaci prikupljeni u okviru Europskoga društvenog ispitivanja (*European Social Survey*) na ukupno 36.424 sudionika iz dvadeset europskih država ukazuju na nisku, ali statistički značajnu negativnu povezanost dobi i subjektivne dobrobiti ($r = -0,06, p < 0,01$) za ukupni uzorak, no ta povezanost nije statistički značajna kad se kontrolira utjecaj prihoda. Za visokorazvijene zemlje nema značajne povezanosti dobi i subjektivne dobrobiti, dok je u skupini manje razvijenih zemalja utvrđeno statistički značajno smanjivanje subjektivne dobrobiti s dobi, i to čak i nakon što se

kontrolira utjecaj razine prihoda (Lima i Novo, 2006). Budući da se Hrvatska još ne može ubrojiti u visokorazvijene zemlje, spomenuti podaci o negativnim povezanostima dobi i zadovoljstva, kao i rezultati našeg istraživanja, u skladu su s tim pretpostavkama. Za ukupni uzorak sudionika sve povezanosti dobi i zadovoljstva negativne su i sve osim korelacije sa zadovoljstvom odnosom s roditeljima statistički su značajne na razini rizika manjoj od 5%, a vrijednosti su im u rasponu od $r = -0,07$ za zadovoljstvo otpornošću na bolesti do $r = -0,18$ za zadovoljstvo zdravljem općenito. Kad se parcijalizira utjecaj varijable procjena vlastitog standarda (kao subjektivni indikator materijalne situacije pojedinca), sve korelacije postaju statistički neznčajne.

Procjena vlastitog standarda bila je u statistički značajnim pozitivnim korelacijama sa zadovoljstvom životom općenito, zadovoljstvom odnosima s drugim ljudima općenito, zadovoljstvom zdravljem općenito te sa svim specifičnim aspektima zadovoljstva osim zadovoljstva odnosom s djecom, a vrijednosti su se kretale od $r = 0,08$ za zadovoljstvo odnosom s roditeljima do $r = 0,37$ za zadovoljstvo životom općenito. Pogotovo kad postoji nagovještaj krize (kao u vrijeme provedbe ovog istraživanja) te u društvima koja nisu dovoljno bogata da bi svi njihovi građani imali na raspolaganju dovoljno resursa za (materijalnim) brigama neopterećenu egzistenciju, prihodi i materijalni status važan su prediktor zadovoljstva pojedinca. No subjektivna procjena vlastitog standarda ne odražava samo stvarne materijalne uvjete u kojima pojedinac živi nego i opću tendenciju pozitivnosti u procjenama, pa se dio povezanosti mjera zadovoljstva i procjene standarda vjerojatno može objasniti i sklonošću davanju pozitivnih odnosno negativnih procjena.

Stupanj školovanja i zaposlenost također su bili u pozitivnim korelacijama s različitim aspektima zadovoljstva. Stupanj školovanja bio je statistički značajno povezan sa zadovoljstvom životom općenito, zadovoljstvom odnosima s drugim ljudima općenito, zadovoljstvom odnosom s partnerom i prijateljima, zadovoljstvom zdravljem općenito, tjelesnom pokretljivošću, otpornošću na bolesti i vlastitim raspoloženjem. Zaposlenost je imala niske, ali pozitivne i statistički značajne korelacije sa zadovoljstvom životom općenito, zadovoljstvom zdravljem općenito i sa specifičnim aspektima zadovoljstva zdravljem. Viši stupanj školovanja obično je povezan s većim izborom mogućnosti, širim rasponom dostupnih resursa, pa ne iznenađuje što je stupanj školovanja u većini empirijskih istraživanja pozitivno povezan sa subjektivnom kvalitetom života. U stranoj literaturi mogu se naći vrlo konzistentni nalazi o pozitivnoj povezanosti stupnja školovanja i zadovoljstva životom (Veenhoven, 1994, prema Diener i sur., 1999; Wahl i sur., 2004; Lima i Novo, 2006), premda su na hrvatskim uzorcima ponekad dobiveni i suprotni rezultati, pa je stupanj školovanja bio negativni prediktor za neke aspekte zadovoljstva, što

se pripisivalo višim kriterijima i očekivanjima osoba s višim stupnjem školovanja (Pastuović i sur., 1995; Lučev i Tadinac, 2008). U ovom istraživanju, kao što smo naveli, dobivene povezanosti stupnja školovanja i zadovoljstva bile su relativno niske, ali pozitivne i statistički značajne.

Kao što se moglo i očekivati, osobe koje rade bile su zadovoljnije životom općenito, zdravljem općenito te sa specifičnim aspektima zadovoljstva zdravljem od onih koji ne rade. Ljudi koji imaju posao ne samo da vjerojatno osjećaju veći stupanj sigurnosti i imaju bolje materijalne uvjete od onih koji su na burzi ili u mirovini nego imaju i ispunjenije živote i manju vjerojatnost da će se kod njih pojaviti depresija. Osim toga osobe koje su u vezi bile su zadovoljnije životom općenito, odnosima s drugim ljudima te odnosom s partnerom, što je u skladu s nalazima koji se mogu naći u literaturi: u nizu različitih studija utvrđeno je da su osobe koje su u braku ili izvanbračnoj zajednici sretnije i zadovoljnije od onih koje to nisu (Diener i sur., 1999; Veenhoven, 1983; Wahl i sur., 2004), a postoje neki nalazi koji upućuju na to da je ta povezanost osobito izražena u razvijenijim društvima (Veenhoven, 1983; Lima i Novo, 2006).

Povezanosti spola i različitih aspekata zadovoljstva bile su niske, ali statistički značajne za šest specifičnih domena. Kako bismo provjerili značajnost razlika u rezultatima muških i ženskih sudionika, primijenili smo *t*-test za nezavisne uzorke. Pokazalo se da postoje neke statistički značajne spolne razlike u zadovoljstvu životom na razini ukupnog uzorka. Žene su statistički značajno zadovoljnije odnosom s roditeljima ($t = -2,66; p < 0,01$), dok su muškarci zadovoljniji odnosom s partnericom ($t = 2,53; p < 0,05$), tjelesnom pokretljivošću ($t = 2,06; p < 0,01$), razinom energije ($t = 2,33; p < 0,05$), otpornošću na bolesti ($t = 2,85; p < 0,01$) i odsutnošću bolova ($t = 2,14; p < 0,05$). Nadalje, žene su iskazale statistički značajno manje procjene vlastitog standarda od muškaraca u uzorku ($t = 2,45; p < 0,05$), dok za zaposlenost i bračni status nisu utvrđene statistički značajne spolne razlike.

Kako postoje statistički značajne povezanosti osobina ličnosti koje mjeri upitnik IPIP-50 i različitih aspekata zadovoljstva životom, a utvrdili smo značajne spolne razlike u izraženosti osobina neuroticizma, ugodnosti, savjesnosti i intelekta, odlučili smo provjeriti hoće li povezanosti spola i zadovoljstva biti značajne i nakon što se kontrolira utjecaj dimenzija ličnosti. Kad se kontrolira utjecaj svih pet dimenzija ličnosti, povezanosti zadovoljstva i spola statistički su neznajne osim za zadovoljstvo prijateljima i suradnicima, koje iznose $r = 0,10$ ($p < 0,05$) i $r = 0,14$ ($p < 0,01$). Možemo dakle zaključiti da se na našem uzorku veliki dio spolnih razlika u aspektima zadovoljstva može objasniti razlikama u izraženosti pojedinih dimenzija ličnosti, no izgleda da postoje neki faktori izvan velikih pet osobina ličnosti koji utječu na zadovoljstvo prijateljima i suradnicima, a različiti su kod muškaraca i

žena. Smjer povezanosti nakon što se parcijalizira utjecaj ličnosti upućuje na to da su žene zadovoljnije od muškaraca.

Tablica 10: Koeficijenti korelacije spola i zadovoljstva te parcijalne korelacije spola i zadovoljstva kad se kontrolira utjecaj osobina ličnosti

Table 10: Correlation coefficients of gender and satisfaction, and partial correlations of gender and satisfaction when controlling the influence of personality traits

Čestice upitnika zadovoljstva	Korelacije sa spolom	
	Pearsonove	Parcijalne kad se kontrolira utjecaj svih pet osobina ličnosti
1. Zadovoljstvo životom općenito	-,018	,086
2. Odnosi s drugim ljudima općenito	-,019	,045
3. Odnos s roditeljima	,091**	,089
4. Odnos s partnerom	-,085*	-,021
5. Odnos s djecom	,077	,048
6. Odnos s prijateljima	,031	,099*
7. Odnos sa suradnicima	,052	,137**
8. Zdravlje općenito	-,058	,024
9. Tjelesna pokretljivost	-,062*	-,002
10. Razina energije	-,070*	-,049
11. Otpornost na bolesti	-,086**	-,019
12. Vlastito raspoloženje	-,049	,059
13. Odsutnost tjelesnih bolova	-,077*	,010

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Kako bismo utvrdili u kojoj se mjeri na osnovi demografskih varijabli i osobina ličnosti može predvidjeti zadovoljstvo životom općenito, na prikupljenom uzorku sudionika proveli smo regresijsku analizu. U prvom koraku uvrstili smo demografske varijable: dob, spol, stupanj školovanja, postojanje veze i procjenu vlastitog standarda, a one su objasnile 17% varijance zadovoljstva životom općenito. U drugom koraku uvrstili smo osobine ličnosti modela velikih pet i one su objasnile dodatnih 13,1% varijance kriterija. Oba bloka prediktora objasnila su statistički značajni dodatni udio varijance, a značajni pojedinačni doprinosi predikciji kriterija

utvrđeni su za stupanj školovanja, postojanje veze, procjenu vlastitog standarda te ekstraverziju, neuroticizam i savjesnost (tablica 11).

Tablica 11: Rezultati hijerarhijske regresijske analize s općim zadovoljstvom životom kao kriterijem te demografskim varijablama i osobinama ličnosti kao prediktorima

Table 11: Results of hierarchical regression analysis with general life satisfaction as the criterion variable, and demographic variables and personality traits as predictors

	Prediktori	β	R	R ²	R ² _{kor}			
1. korak	Dob	-,034						
	Spol	,008						
	Stupanj školovanja	,138**	,413**	,165**	,170**			
	Postojanje veze	,105**						
	Zaposlenost	,017						
	Procjena vlastitog standarda	,311**						
<hr/>								
2. korak	Ekstraverzija	,137**				,549**	,293**	,131**
	Neuroticizam	-,291**						
	Ugodnost	-,019						
	Savjesnost	,082**						
	Intelekt	,019						

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Od demografskih varijabli najviši doprinos predikciji općeg zadovoljstva imala je procjena vlastitog standarda, pri čemu je viša procjena standarda bila indikativna za više razine općeg zadovoljstva životom. Kao što smo već napomenuli, subjektivna procjena vlastitog standarda ne odražava samo stvarne materijalne uvjete u kojima pojedinac živi nego i opću tendenciju pozitivnosti u procjenama, pa se dio povezanosti mjera zadovoljstva i procjene standarda vjerojatno može objasniti i sklonošću davanju pozitivnih, odnosno negativnih procjena. Bez procjene materijalnog statusa blok demografskih varijabli objasnio bi tek 8,2% varijance zadovoljstva. Stupanj školovanja i postojanje veze također su imali statistički značajan pojedinačni doprinos, s tim da je više obrazovanje i postojanje veze bilo indikativno za višu razinu zadovoljstva. Viši stupanj školovanja obično je povezan s većim izborom mogućnosti i širim rasponom dostupnih resursa, pa ne iznenađuje što je stupanj školovanja u većini empirijskih istraživanja pozitivno povezan sa subjektivnom kvalitetom života. Osobine ličnosti objasnile su dodatnih 13,1% varijance zadovoljstva životom, a predznak značajnih beta-koeficijenata bio je u skladu s očekivanjima: više razine ekstraverzije i savjesnosti te niže razine neuroticizma bile su indikativne za veće zadovoljstvo životom.

ZAKLJUČAK

Rezultati dobiveni u ispitivanju zadovoljstva različitim aspektima života, osobina ličnosti i demografskih varijabli na uzorku od 1048 građana Hrvatske uglavnom su u skladu s nalazima koji se mogu naći u literaturi. Prosječna procjena zadovoljstva životom na skali od pet stupnjeva za ukupni uzorak iznosi $M = 3,79$ i nalazi se u rasponu rezultata koji se mogu naći u literaturi, a slaže se i s rezultatima Eurobarometra prikupljenima u istom razdoblju.

Zadovoljstvo životom općenito bilo je u višim korelacijama sa zadovoljstvom globalnim domenama nego s odgovarajućim specifičnim domenama, uz izuzetak zadovoljstva raspoloženjem. Prema modelu opće pozitivnosti, ne očekuje se razlike u visini povezanosti opće pozitivnosti i domena različite razine specifičnosti, pa su navedeni rezultati u skladu s modelom prosudbi te rezultatima prijašnjih istraživanja (Oishi i Diener, 2001).

Na uzorku prikupljenom u ovom istraživanju utvrdilo se da su značajni prediktori zadovoljstva globalnom domenom zadovoljstva odnosima s drugim ljudima u skladu s očekivanjima provjeravanih modela: opće zadovoljstvo objasnilo je statistički značajan dodatni dio varijance zadovoljstva globalnim domenama kad je uvršteno kao prediktor u hijerarhijsku regresijsku jednadžbu nakon zadovoljstva specifičnim aspektima tih domena. Osobine ličnosti objasnile su dio dodatne varijance zadovoljstva odnosima s drugim ljudima i zadovoljstva zdravljem za ženske sudionike. Nadalje, pokazalo se da postoji trend sklonosti pozitivnijem procjenjivanju globalnih domena, ali samo za domenu zadovoljstva zdravljem i ženske sudionike, dok je za domenu zadovoljstva odnosima s drugim ljudima postojala sklonost negativnijem procjenjivanju globalnih domena u odnosu na specifične aspekte zadovoljstva.

Osobine ličnosti bile su u statistički značajnim korelacijama s razinom zadovoljstva životom općenito kao globalnim domenama zadovoljstva odnosima s drugim ljudima i zdravljem, a smjer povezanosti bio je u skladu s podacima iz literature (DeNeve, 1999).

Budući da ne postoji puno istraživanja koja su se bavila razlikama u procjenjivanju zadovoljstva domenama različitog stupnja specifičnosti te utjecajem sklonosti pozitivnosti odnosno negativnosti, a u Hrvatskoj, koliko nam je poznato, ovo je prvo istraživanje koje se bavi tom temom, bilo bi zanimljivo provjeriti ove nalaze na drugim uzorcima te drugim globalnim domenama, kao i dalje ispitati izraženost sklonosti pozitivnosti u hrvatskoj populaciji.

LITERATURA

- ANDREWS, Frank M. i WITHEY, Stephen B. (1976). *Social Indicators of Well-Being: Americans' Perceptions of Life Quality*. New York: Plenum Press.
- BERRY, William D. i FELDMAN, Stanley (1985). *Multiple Regression in Practice*. Beverly Hills – London – New Delhi: Sage Publications.
- BRIEF, Arthur P., BUTCHER, Ann H., GEORGE, Jennifer M. i LINK, Karen E. (1993). »Integrating bottom-up and top-down theories of subjective well-being: the case of health«, *Journal of Personality and Social Psychology*, god. 64, br. 4, str. 646–653.
- CAMPBELL, Angus, CONVERSE, Philip E. i RODGERS, Willard L. (1976). *The Quality of American Life*. New York: Russell Sage Foundation.
- COSTA, Paul T. i McCRAE, Robert R. (1980). »Influence of Extraversion and Neuroticism on Subjective Well-Being: Happy and Unhappy People«, *Journal of Personality and Social Psychology*, god. 38, br. 4, str. 668–679.
- CUMMINS, Robert A. (1997). *The Comprehensive Quality of Life Scale – Adult: Manual*. 5th ed. Melbourne: School of Psychology, Deakin University.
- CUMMINS, Robert A. (2000). »A homeostatic model for subjective quality of life«, u: *Proceedings of the Second International Conference on Quality of Life in Cities*. Singapore: National University of Singapore, str. 51–59.
- CUMMINS, Robert A. (2002). *Vale ComQol: Caveats to the Comprehensive Quality of Life Scale. Welcome: the Personal Wellbeing Index*. [Melbourne, Vic.]: Australian Centre on Quality of Life, <http://acqol.deakin.edu.au/instruments/index.htm> (15. 10. 2006.).
- DeNEVE, Kristina M. (1999). »Happy as an Extraverted Clam? The Role of Personality for Subjective Well-Being«, *Current Directions in Psychological Science*, god. 8, br. 5, str. 141–144.
- DIENER, Ed (1984). »Subjective well-being«, *Psychological Bulletin*, god. 95, br. 3, str. 542–575.
- DIENER, Ed, EMMONS, Robert A., LARSEN, Randy J. i GRIFFIN, Sharon (1985). »The Satisfaction with Life Scale«, *Journal of Personality Assessment*, god. 49, br. 1, str. 71–75.
- DIENER, Ed, NAPA SCOLLON, Christie K., OISHI, Shigehiro, DZOKOTO, Vivian i SUH, Eunkook M. (2000). »Positivity and the Construction of Life Satisfaction Judgments«, *Journal of Happiness Studies*, god. 1, br. 2, str. 159–176.
- DIENER, Ed, SUH, Eunkook M., LUCAS, Richard E. i SMITH, Heidi L. (1999). »Subjective well-being: three decades of progress«, *Psychological Bulletin*, god. 125, br. 2, str. 276–302.
- DIENER, Ed, OISHI, Shigehiro i LUCAS, Richard E. (2003). »Personality, Culture and Subjective Well-being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life«, *Annual Review of Psychology*, god. 54, br. 1, str. 403–425.
- Eurobarometer. *Public Opinion – Standard Eurobarometer Archives* (rezultati ispitivanja Europske komisije za 2006., 2007. i 2008. godinu), http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm (13. 09. 2010.).
- GOLDBERG, Lewis R. (1999). »A broad-bandwidth, public-domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models«, u: Ivan Mervielde et al. (ur.). *Personality Psychology in Europe*, vol. 7. Tilburg: Tilburg University Press, str. 7–28.
- GUTIERREZ, Jose Luis Gonzalez, JIMENEZ, Bernardo Moreno, HERNANDEZ, Eva Garrosa i PUENTE, Cecilia Penacoba (2005). »Personality and subjective well-being: big five correlates and demographic variables«, *Personality and Individual Differences*, god. 38, br. 7, str. 1561–1569.

- HEADEY, Bruce W. i WEARING, Alexander J. (1992). *Understanding Happiness: a Theory of Subjective Well-Being*. Melbourne: Longman Chesire.
- HROMATKO, Ana i JAJEC, Lidija (2007). »Subjektivno blagostanje«, u: Lidija Jajec i Zoran Šućur (ur.). *Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti*. Zagreb: Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP), str. 87–97.
- KRIZMANIĆ, Mirjana, KOLESARIĆ, Vladimir i JANIG, Herbert (1994). »Cross-cultural validation of a psychological model of 'Quality of life' concept«, *Review of Psychology*, god. 1, br. 1, str. 29–36.
- LARSEN, Randy J. i KETELAAR, Timothy (1989). »Extraversion, neuroticism and susceptibility to positive and negative mood induction procedures«, *Personality and Individual Differences*, god. 10, br. 12, str. 1221–1228.
- LIMA, Maria Luisa i NOVO, Rosa (2006). »So far so good? Subjective and social well-being in Portugal and Europe«, *Portuguese Journal of Social Science*, god. 5, br. 1, str. 5–33.
- LYKKEN, David i TELLEGEN, Auke (1996). »Happiness is a stochastic phenomenon«, *Psychological Science*, god. 7, br. 3, str. 186–189.
- LUCAS, Richard E., DIENER, Ed i SUH, Eunkook M. (1996). »Discriminant validity of Well-being measures«, *Journal of Personality and Social Psychology*, god. 71, br. 3, str. 616–628.
- LUCAS, Richard E. i FUJITA, Frank (2000). »Factors Influencing the Relation between Extraversion and Pleasant Affect«, *Journal of Personality and Social Psychology*, god. 79, br. 6, str. 1039–1056.
- LUČEV, Ivana i TADINAC, Meri (2008). »Kvaliteta života u Hrvatskoj – povezanost subjektivnih i objektivnih indikatora te temperamenta i demografskih varijabli s osvrtnom na manjinski status«, *Migracijske i etničke teme*, god. 24, br. 1-2, str. 67–89.
- MARTINIŠ, Tina (2005). *Percepcija kvalitete života u funkciji dobi* (diplomski rad). Zagreb: Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- MLAČIĆ, Boris i GOLDBERG, Lewis R. (2007). »An Analysis of a Cross-Cultural Personality Inventory: the IPIP Big-Five Factor Markers in Croatia«, *Journal of Personality Assessment*, god. 88, br. 2, str. 168–177.
- MLAČIĆ, Boris, MILAS, Goran i KRATOHVIL, Ana (2007). »Adolescent personality and self-esteem – an analysis of self-reports and parental ratings«, *Društvena istraživanja*, god. 16, br. 1-2 (87-88), str. 213–236.
- OISHI, Shigehiro i DIENER, Ed (2001). »Re-Examining the General Positivity Model of Subjective Well-Being: the Discrepancy between Specific and Global Domain Satisfaction«, *Journal of Personality*, god. 69, br. 4, str. 641–666.
- PASTUOVIĆ, Nikola, KOLESARIĆ, Vladimir i KRIZMANIĆ, Mirjana (1995). »Psychological variables as predictors of quality of life«, *Review of Psychology*, god. 2, br. 1-2, str. 49–61.
- RYFF, Carol D. (1995). »Psychological Well-Being in Adult Life«, *Current Directions in Psychological Science*, god. 4, br. 4, str. 99–104.
- RYFF, Carol D., MAGEE, William J., KLING, Kristen C. i WING, Edward H. (1999). »Forging macro-micro linkages in the study of psychological well-being«, u: Carol D. Ryff i Victor Marshall (ur.). *The Self and Society in an Aging Process*. New York: Springer, str. 247–278.
- SABOL, Jasminka (2005). *Osobine ličnosti i osnovne psihološke potrebe kao prediktori zadovoljstva životom* (diplomski rad). Zagreb: Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

- SCHIMMACK, Ulrich, OISHI, Shigehiro, FURR, Michael R. i FUNDER, David C. (2004). »Personality and Life Satisfaction: a Facet-Level Analysis«, *Personality and Social Psychology Bulletin*, god. 30, br. 8, str. 1063–1075.
- SCHWARZ, Norbert i STRACK, Fritz (1999). »Reports of subjective well-being: judgmental processes and their methodological implications«, u: Daniel Kahneman, Ed Diener i Norbert Schwarz (ur.). *Well-Being: the Foundations of Hedonic Psychology*. New York: Russel Sage, str. 61–84.
- TELLEGEN, Auke (1985). »Structures of mood and personality and their relevance to assessing anxiety, with an emphasis on self-report«, u: A. Hussain Tuma i Jack D. Maser (ur.). *Anxiety and the Anxiety Disorders*. Hillsdale – New Jersey – London: Lawrence Erlbaum Associates, str. 681–706.
- VEENHOVEN, Ruut (1983). »The Growing Impact of Marriage«, *Social Indicators Research*, god. 12, br. 1, str. 49–63.
- VULETIĆ, Gorka (2004). *Generacijski i transgeneracijski čimbenici kvalitete života vezane za zdravlje studentske populacije* (doktorska disertacija). Zagreb: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- WAHL, Astrid Klopstad, RUSTØEN, Tone, HANESTAD, Berit Rokne, LERDAL, Anners i MOUM, Torbjørn (2004). »Quality of life in the general Norwegian population, measured by the Quality of Life Scale (QOLS-N)«, *Quality of Life Research*, god. 13, br. 5, str. 1001–1009.

PRILOG 1

Upitnik zadovoljstva životom

Molimo Vas da razmislite o svom životu i pokušate procijeniti koliko ste njime zadovoljni. Za svako od postavljenih pitanja označite koliko ste zadovoljni tim područjem na skali od 5 stupnjeva, od 1=vrlo nezadovoljan, do 5= vrlo zadovoljan. Ako na neko pitanje ne možete odgovoriti jer primjerice trenutno nemate partnera ili djece označite 0, tj. ne odnosi se na mene.

	Vrlo nezadovoljna					Vrlo zadovoljna					Ne odnosi se na mene
1. Uzevši sve u obzir, koliko ste zadovoljni životom općenito?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	0
2. Koliko ste općenito zadovoljni odnosima s drugim ljudima?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	0
3. Koliko ste zadovoljni odnosom sa svojim roditeljima?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	0
4. Koliko ste zadovoljni odnosom sa svojim partnerom?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	0
5. Koliko ste zadovoljni odnosom sa svojom djecom?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	0
6. Koliko ste zadovoljni odnosom sa svojim prijateljima i prijateljicama?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	0
7. Koliko ste zadovoljni svojim odnosom sa suradnicima?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	0

	Vrlo nezadovoljna					Vrlo zadovoljna				
1. Koliko ste općenito zadovoljni vlastitim zdravljem?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2. Koliko ste zadovoljni svojom tjelesnom pokretljivošću?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3. Koliko ste zadovoljni svojom razinom energije?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4. Koliko ste zadovoljni vlastitom otpornošću na bolesti?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5. Koliko ste zadovoljni vlastitim raspoloženjem?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	Jako me muče					Uopće me ne muče				
6. Svakoga ponekad nešto boli, no bolovi mogu biti i toliko česti i jaki da bitno ometaju normalno funkcioniranje osobe. Koliko Vas muče različiti tjelesni bolovi?	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

PRILOG 2

Upitnik općih podataka (UOP-Ž)

Molimo Vas da odgovorite na još nekoliko pitanja tako da zaokružite ili označite odgovor odnosno nadopišete podatak.

1. Dob: _____
2. Vaš bračni status je:
 - a) neudata, nemam partnera
 - b) neudata, imam partnera
 - c) udata
 - d) razvedena, nemam partnera
 - e) razvedena, imam partnera
 - f) udovica, nemam partnera
 - g) udovica, imam partnera
3. Jeste li zaposleni?
 - a) Ne, još se školujem
 - b) Ne, na burzi sam
 - c) Zaposlena sam na određeno vrijeme
 - d) Zaposlena sam na neodređeno vrijeme
 - e) U mirovini sam
4. Koju školu ste završili? Molimo Vas da označite najviši postignuti stupanj obrazovanja.
 - a) Nepotpuna osnovna škola
 - b) Završena osnovna škola
 - c) Dvo- ili trogodišnja srednja škola
 - d) Četverogodišnja srednja škola
 - e) Viša škola
 - f) Fakultet
 - g) Magisterij, doktorat
 - h) Još studiram
5. Živim u _____ (ime grada odnosno naselja)
6. Jeste li rođeni u ovom naselju? Da Ne
7. Ako niste, odakle ste doselili? _____
8. Koje godine ste doselili? _____

9. Kako biste procijenili vlastiti životni standard u usporedbi s općim uvjetima života u Hrvatskoj?

- a) znatno niži od prosjeka
- b) nešto niži od prosjeka
- c) prosječan
- d) nešto viši od prosjeka
- e) znatno viši od prosjeka

Ivana LUČEV, Meri TADINAC

Examination of the Two Models of Subjective Well-Being and Correlations between Satisfaction with Life, Demographic Variables and Personality Traits

SUMMARY

The goal of this study was to further the understanding of complex processes that are the base for feelings and satisfaction judgments by examining two models of subjective well-being. 1048 participants rated satisfaction with life and filled out IPIP-50 questionnaire that measures personality traits of the Big five model and demographic data questionnaire. Satisfaction with life in general was statistically significantly positively correlated with satisfaction of relationships with other people, satisfaction with health as well as with specific aspects of these domains. As was expected according to judgment model, correlations were higher for global domains than for specific aspects of satisfaction except for satisfaction with mood. Hypothesis of general positivity model and judgment model were tested in a series of hierarchical regression analyses. General life satisfaction explained variance of both global domains above and beyond satisfaction with corresponding specific domains. Contribution of global life satisfaction was significant even after effect of big five personality traits was controlled. Personality traits of the Big five model were statistically significantly associated with general life satisfaction. Correlation coefficients were -0.41 for Neuroticism, 0.30 for Extraversion, 0.14 for Agreeableness, 0.13 for Conscientiousness and 0.22 for Intellect. Age, education and being in a relationship were positively correlated with general life satisfaction. In this connection younger, better educated persons and those being in relationship were more satisfied with life in general. Women had higher levels of satisfaction for relationship with parents, while men had higher levels of satisfaction with partner, mobility, energy level, immunity and absence of pain.

KEY WORDS: satisfaction with life, general positivity model, judgment model, personality traits, demographic variables

Ivana LUČEV, Meri TADINAC

Étude des deux modèles de bien-être subjectif et de la corrélation du sentiment de satisfaction de vie, les variables démographiques et les traits de la personnalité

RÉSUMÉ

L'objectif de l'étude des deux modèles de bien-être subjectif est de contribuer à une meilleure compréhension des processus complexes qui sont la base des expériences et de l'estimation du sentiment de satisfaction. Des questionnaires relatifs au sentiment de satisfaction de vie ont été appliqués sur un échantillon de 1048 personnes, et notamment le questionnaire IPIP-50 qui incorpore les cinq grandes dimensions de la personnalité ainsi qu'un questionnaire de données générales. D'une manière générale, l'étude révèle que le sentiment de satisfaction de vie est d'un point de vue statistique significatif positivement lié au sentiment de satisfaction

quant aux relations à autrui, au sentiment de satisfaction au regard de l'état de santé ainsi qu'aux aspects spécifiques de ces domaines. Les corrélations sont moindres quant il s'agit de certains domaines spécifiques et par conséquent cela est conforme au modèle d'évaluation hormis le cas du sentiment de satisfaction relatif à l'humeur. Nous avons procédé à toute une série d'analyses hiérarchiques régressives afin d'identifier quelle est la proportion de variante de satisfaction avec les domaines globaux qui explique le sentiment de satisfaction avec leurs aspects spécifiques et une satisfaction d'ordre général de vie. Les résultats donnent la faveur au modèle d'évaluation du bien-être subjectif pour le domaine des relations à autrui ainsi que pour celui de la santé. Le sentiment général de satisfaction de vie révèle une quantité statistique significative de variantes complémentaires lorsqu'il est introduit dans une équation régressive à la suite d'une estimation moyenne des aspects spécifiques correspondants. La contribution au sentiment général de satisfaction demeure significatif même lorsque l'on procède à un contrôle de l'influence des traits de la personnalité. C'est ainsi que l'on obtient des corrélations statistiques significatives entre l'ensemble des cinq grandes dimensions de la personnalité (*Big Five*) et le sentiment de satisfaction de vie en général. Les coefficients de corrélation s'élèvent à 0,41 pour le névrosisme, 0,30 pour l'extraversion, 0,14 pour l'amabilité, 0,13 pour la conscience et 0,22 pour l'intellect et tous sont significatifs sur une base de risque inférieur à 1%. Les variables démographiques étudiées révèlent une corrélation statistique significative avec le sentiment général de satisfaction quand il s'agit de l'âge, du niveau d'étude et de l'existence d'une relation de couple. En effet, les personnes plus jeunes, disposant d'une meilleure éducation et ayant une relation de couple sont plus satisfaites de leur vie d'une manière générale. Les femmes étant d'un point de vue statistique significatif plus satisfaites de leur relation avec leurs parents, tandis que les hommes sont plus satisfaits de leur relation avec leurs partenaires et qu'ils sont également plus satisfaits quand il s'agit de mobilité physique, de niveau d'énergie, d'immunité et d'absence de douleur.

MOTS CLÉS : satisfaction de vie, modèle de positivité générale, modèle d'évaluation, traits de la personnalité, variables démographiques